

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies nonus et decimus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1925

I. Vita S. Iusti A. Goscelino Monacho

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72556](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72556)

A tum etiam Thomas ab Elmham (1) de Iusto scripserunt nihil immorabimur, quoniam in Bedam tandem aliquando refundunt, etiam errore admixto, ut cum a Thoma significatur Iustum in condendo Sancto Petro Westmonasteriensi partem habuisse.

Translatio
reliquiarum.

8. Die 13 septembris anni 1091, cum ob novam fabricam vetus ecclesia cathedralis Cantuariensis diruenda esset, e loco ubi hactenus iacuerant remota sunt corpora sanctorum episcoporum Iusti, Honorii ac Deusdedit. Huius translationis, cui ipse testis interfuit, historiam conscripsit Goscelinus in libris de Translatione S. Augustini (2), quos ad diem 26 maii iam dedimus (3). Rem etiam obiter tetigerunt nostri ad diem 15 iulii, ubi de S. Deusdedit (4), fusius ad diem 30 septembris, ubi de S. Honorio (5). Recens autem locus quo primum depositus fuerat S. Iustus detectus est cum eiusdem ferebri forma calci impressa (6). Sanctorum omnium quos cum Augustino una hebdomada Wido abbas alium in locum transtulit B anniversariam diem celebrari decima tertia sep-

tembris habemus ex calendariis et martyrologiis (7). In Consuetudinibus monasterii S. Augustini Cantuariensis translatio S. Augustini festum saepius dicitur (8), sed et translatio S. Augustini Anglorum apostoli sociorumque eius scilicet XI confessorum monachorum (9). Cantuarie S. Iusti depositio celebrabatur ritu duplici (10) die novembris nona, qua obiit, uti testantur calendaria anglicana. In vetustissimo missali hibernico, quod Stowense nuncupare solent, inter multa nomina diptychis seu canoni inserta habentur (11):

laurenti	dagani
melleti	cel.
iusti	
aedo	

Daganus ille est episcopus Scolus de quo in epistula Laurentii, Melliti et Iusti mentio est (12), videturque secum traxisse episcopos Britannos qui eandem inscripserunt (13).

AUCTORE
H. D.
Memoria
in fastis.

E

(1) *Historia monasterii S. Augustini Cantuariensis*, HARDWICK, p. 271-72. — (2) *BHL*, 781, n. 21, 25. — (3) *Act. SS.*, Maii t. VI, pp. 417, 419. — (4) *Act. SS.*, Iul. t. IV, p. 49. — (5) *Act. SS.*, Sept. t. VIII, p. 699. — (6) W. St. JOHN HOPE, *Recent Discoveries in the Abbey Church of St. Austin at Canterbury*, London, 1916. Cf. *Anal. Boll.*, t. XLII, p. 207. — (7) Unum adducimus Altaempsianum. SOLLERIUS, *Martyrologium Usuardi*, p. 532. — (8) E. M. THOMPSON, *Custo-*

mary of the Benedictine Monasteries of St. Augustin, Canterbury and St. Peter, Westminster, t. I (London, 1902), pp. 196, 377; t. II, pp. 233, 261. — (9) *Ibid.*, t. I, p. 432; cf. t. II, pp. 282, 290, 311, 314. — (10) *Ibid.*, t. II, pp. 287, 312. — (11) G. F. WARNER, *The Stowe Missal*, t. II (London, 1915), p. 16. — (12) *BEDAE Hist. eccl.*, II, 4; supra, num. 1, p. 532. — (13) WARNER, t. c., p. XXVIII.

I. VITA S. IUSTI A. GOSCELINO MONACHO

E codicibus Musei Britannici Cottoniano Vespas. B. XX (= 1), Harleiano 652 (= 2), Harleiano 105 (= 3). Cf. *Comm. praev.* num. 6.

De sancto Iusto archiepiscopo.

Iustus
Roma in
Angliam
missus.

1. Ordinatus vir Domini Augustinus in apostolatam Angliae ab archiepiscopo Arelatis Ethe-rio reversusque Britanniam, misit continuo Romam sacratissimos Laurentium presbiterum et Petrum monachum, qui beato pontifici Gregorio regem et gentem Anglorum fidem Christi suscepisse ac se episcopum factum esse referrent, simul et de eis quae necessaria videbantur quaestionibus eius consulta flagitans. Nec mora, congrua questioni responsa recepit (1). Maxime autem suggerenti¹ Augustino multam quidem sibi esse messem sed operarios paucos, sanctissimus papa addit orare dominum messis ut consilium suum dirigat, quos idoneos operarios in messem suam mittat. Igitur aspirante superna providentia, destinantur cum praenominatis legatis eximii virtutum viri Mellitus, Iustus, Paulinus, Rufinianus (2), ceu quatuor evangeliorum praecones.

Hos comitatur non rudis turba evangelicorum ministrorum et cooperatorum qui terribili acie F diripiant castra daemonum.

2. Igitur beatus Augustinus ordinavit episcopos Mellitum Lundoniae, Iustum Rophensi² ecclesiae. Nam Lundoniae rex Athelbertus, ubi Sæbertus³ nepos suus sub eo regnabat, ecclesiam beati Pauli, Rophi vero ecclesiam beati Andreae apostoli condidit, qui etiam episcopis utriusque ecclesiae dona multa sicut et Dorovernensis optulit, et territoria ac possessiones adiecit (3). Verum ut diabolo temptandi locus pateret, et sanctis corona victoriae cresceret, beato Augustino et regibus christianissimis Athelberto et⁴ Sæberto⁴ ad caelestia regna assumptis, Athelberti filius Eadaldus et tres Sæberti filii a paterna pietate apostatantes, idolatriae cum suis populis dedere manus. Expulsus Lundonia Mellitus venit Cantiam ad beatum Laurentium et Iustum; placuit in commune ut po-

Rofensi
ecclesiae
praeficitur.

Ab exilio

1. —¹ corr., prius suggerente 2.

2. —¹ Rofensi 2 et deinceps. —² Sæberto

3, et deinceps. —² BEDA, de codd. —⁴ Soeberto corr., prius Saberto 2, et deinceps.

(1) *BEDAE Hist. eccl.*, I, 24, *Comm. praev.* num. 1. — (2) *H.E.*, I, 29, *ibid.* — (3) *H.E.*, II,

3, *ibid.*; PLUMMER, op. c., t. I, p. 85.

-tius

VITA
 tius ardentem Sodomam fugerent, quam nec sibi nec rebellum saluti⁵ proficerent. O sanctorum martyria qualium plerumque graviora sunt in mente quam forent in carne vulnera. Quanto dolore reliquere quorum salutem tanto tamque longinquo labore quaesire quantoque libentius pro his occumberent quam reliquissent, si quem profectum in his sperassent (1).

revocatus, 3. Christi itaque exules Mellitum et Iustum pro iustitia persecutionem passos beatus Laurentius secuturus in ecclesia principum apostolorum et requietionis beati Augustini noctem lamentis gemitibusque¹ perpetuat, orans ne ecclesiam suam pastor aeternum deserat. Qui beati Petri apostoli² sede edoctus oves commissas non relinquere, regi Eadbaldo plagas suas ostentat. Ille nimium territus idola prophanat, Christo se mancipat, Mellitum et Iustum ad sedes suas revocat (2). Sacratissimo autem Laurentio in superna gaudia suscepto Mellitus succedit tercius a primicerio Augustino. Cui post quinquennium siderea³ via Laurentium prosecuto (3), Iustus, nomine suo dignus iustitia et gratia plena, ab ipso patriarcha Augustino subrogatur quartus, ut cui missus est in auxilium et quem sibi ordinaverat suffraganeum, nunc habeat suae dignitatis hereditarium filium. Priori autem ecclesiae suae Rophensi Romanum pro se consecravit episcopum, data sibi ordinandi episcopos auctoritate a pontifice Bonifacio. Cui etiam ipse pallium direxit cum litteris commendaticis in quibus eum hortatur qualiter se inter suos habere debuerit (4). Hic suscepto pallio ab eodem pontifice Romano ordinavit⁴ sanctum consortem suum secum a beato Gregorio missum Paulinum, genti Northamhimbriorum episcopum. Quem ordinatum misit cum Aethelburga virgine sorore regis Eadaldi ad regem Eaduinum, sed et ipse potius toto animo intendebat gentem quam adibat ad agnitionem veritatis advocare (5).

Psalm. 67, 36. Post tribulationem laetitiam.

Matth. 8, 26.

4. Iustissimus vero Iustus studebat totis nisibus magnificare Dominum in sanctis suis mirabilem et <per> ipsos semper triumphantem, qui post tenebras lucem, de timore fiduciam, de tribulatione dat laetitiam. Nam quis crederet Angliam per idolatras et execrabiles reges ad vomitum suum reversam, et susceptam Christi fidem detestatam suoque languore delectatam, iam ullam posse recipere¹ medelam, cum suos curatores non solum abhorrerent sed et a finibus suis exterminarent². Verum in tanta infidelitatis tempestate ac naufragio, Christus sanctorum precibus excitatus imperat ventis et fluctibus, et insperabilis tranquillitas redit quantotius. Nec solum in³ pontificatum quo eiecti sunt revocantur, verum etiam summo apici ierarchiae inthronizantur. Hoc Mellitus in se divinum beneficium erubuit. Hoc Iustus in se factum post tot avia discrimina gravissime⁴ obstupuit. Tum vero cur a Roma advenisset, cur a Gallis huc redisset,

cur tandem omnibus praeluceret, altiori spiritu D
 perpendit et ne in vacuum cucurrisset sed omnibus prodesset, ut omnium debitor elaboravit. Hinc alas sanctae caritatis ad omnes expandit, ad omnes evolavit prece, increpatione, promissione gloriae, terrore gehennae, visceribus caritatis parturiens filios adoptionis, innumerabiles ad Christum convertit. Hic vero quos de apostasia reduxerat, amabiliter dicebat: « Filioli mei quos iterum parturio donec formetur Christus in vobis. »

Galat. 4, 19. Litterae Bonifacii p. V.

5. Non parvae sanctitatis testimonium aestimandum est inter alia praeconia quod sacratissimus papa Bonifacius a praecipuo Gregorio quartus beatum Iustum apostolicis litteris collaudat eiusque meritis ac caelorum praemiis gentium conversionem¹ ascribat. Quod ipsa epistola partim annotata gratius clarebit (6).

6. « Dilectissimo fratri Iusto Bonifacius. Quam devote quamque etiam vigilanter pro Christi evangelio elaboraverit vestra fraternitas, non solum epistolae directae a vobis tenor, immo indulta desuper operi vestro perfectio indicavit. Nec enim omnipotens Deus aut sui nominis sacramentum aut vestri fructum laboris deseruit, dum ipse praedicatoribus evangelii fideliter repromisit: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem saeculi. Quod specialiter iniuncto vobis ministerio eius clementia demonstravit, aperiens corda gentium ad suscipiendum praedicationis vestrae singulare mysterium. Magno enim praemio fastigiorum vestrorum delectabilem cursum bonitatis suae suffragiis illustravit dum creditorum vobis talentorum fidelissimae negotiationis officis uberem fructum impendens ei quod signare possitis multiplicatis generibus praeparavit. Hocque etiam illa vobis recompensatione¹ collatum est, qui iniuncto ministerio ingiter persistentes laudabili patientia redemptionem gentis illius expectatis, et vestris ut proficerent meritis eorum est² salvatio propinata, dicente Domino: Qui perseveraverit usque in finem hic salvus erit. Salvati ergo estis spe patientiae et tolerantiae virtute ut infidelium corda naturali ac superstitioso morbo purgata sui consequerentur misericordiam salvatoris. Susceptis nanque apicibus filii nostri Eadaldi³ regis, repperimus quanta sacri eloquii eruditione eius longanimitate⁴ animum ad verae conversionis et indubitatae fidei credulitatem fraternitas vestra perduxerit. Qua ex re de longanimitate clementiae caelestis certam assumentes fiduciam, non solum suppositarum ei gentium plenissimam salutem immo quoque vicinarum vestrae praedicationis ministerio credimus subsequendam quatinus, sicut scriptum est, consummati operis vobis merces a retributore omnium bonorum domino retribuat et vere per omnem terram exisse sonum eorum et in fines orbis terrae verba eorum universalis gentium

Galat. 4, 19. Litterae Bonifacii p. V.

E Matth. 28, 20.

Matth. 10, 22.

Rom. 8, 24.

Psalm. 18, 4.

⁵ rebellibus salutis (saluti 3) *codd.*

3. —¹ que *sup. lin. prima manu* 2. —² om. 2.

—³ prius sidere 2. —⁴ prius ordinavit 3.

4. —¹ recipere posse 2. —² exterminarentur

1, 2. —³ *add. supra lin.* 2. —⁴ gratissime 3.

5. —¹ ... sionem *in ras.* 3.

6. ¹ repensatione 2. —² om. 3. —³ Adulualdi, Adulualdi BEDA. —⁴ om. BEDA.

(1) H.E., II, 5, Comm. praev. num. 2. — (2) H.E., II, 7, *ibid.* — (3) *Ibid.* — (4) H.E., II,

8, Comm. praev. num. 3. — (5) H.E., II, 9. — (6) H.E., II, 8, Comm. praev. num. 3.

confessio

A confessio suscepto christianae sacramento fidei protestetur. Pallium praeterea per latorem praesentium fraternitati tuae benignitatis studiis invitati direximus, quod videlicet tantum in sacrosanctis celebrandis mysteriis utendi licentiam imperavimus; concedentes etiam tibi ordinationes episcoporum exigente oportunitate Domini praevenerunt misericordia celebrare, ita ut Christi evangelium plurimorum annuntiatione in omnibus gentibus quae necdum conversae sunt dilatetur.» (1)

S. Iusti
praeclara
merita.

7. Ex his et ceteris quae eadem epistola prosequitur beatissimi papae testimoniis magnifice pensandum est quanti meriti quantaque sanctitatis hunc beatissimum Iustum tam sanctus et iustus ecclesiarum apex aestimaverit quod tam devote tamque vigilanter pro Christi evangelio elaboraverit, quod magno praemio supernorum fastigiorum delectabilem cursum eius dominus illustraverit, dum creditorum sibi talentorum fidelissimae negotiationis officiis uberem fructum multipliciter sibi praeparaverit, quod meritis suae laudabilis patientiae et usque in finem perseverantiae gentis huius salvatio propinata sit, quod pro iustitia exilium passus sit et regem persecutorem ad indubitatae fidei credulitatem sua eruditione et longanimitate perduxerit. Quem post multos agones et multa cum feris gentibus certamina venerabilis hystorographus Anglorum Beda triumphatum mittit ad

caelestia. « Beatus ¹, » inquit, « Iustus archiepiscopus ad caelestia regna sublatus est quarto iduum novembrium die, » positumque est corpus eius in monasterio apostolorum Petri et Pauli (2). Sed inter haec si quis quaerat signa quibus huius sancti declarentur merita, audiat irrefragabilia summi Gregorii testimonia ad sanctum patriarcham Eulogium scripta (3). « Tantis, » inquit, « miraculis vel ipse Augustinus vel ii qui cum eo missi sunt in gente anglica choruscant ut apostolorum virtutes in signis quae exhibent imitari videantur. » Inter praecipuos ergo qui cum ipso vel ad ipsum beatum Augustinum missi sunt constat beatum Iustum fuisse praeclearum, quem sicut meritis ita miraculis credimus choruscum (4). Nec illud decet silentio dissimulare, quod in proxima ipsius sicut et ceterorum patrum translatione aperto eius sarcophago mira omnes astantes repleti sunt fragrantiae suavitate. Verumtamen ubi est apostolica vita, nil perdunt merita, etsi desint apostolica signa ².

8. Huius beatissimi sancti vitam, iustitiam, aequitatem et mansuetudinem totis viribus imitemur, prava et illicita opera vitemus, ut suis meritis omni ¹ peccati macula a nobis eradicata, percipere cum eo mereamur aeternae vitae praemia, ipso auxiliante qui cum Deo patre et Spiritu sancto vivit et regnat per omnia saecula saeculorum. Amen.

Adhortatio.

7. — ¹ om. BEDA. — ² hic des. 2.

8. — ¹ omnis 1, 3.

(1) Lege quae dicta sunt in Comm. praev. num. 6, ad cod. 3. — (2) *H. E.*, II, 18; II, 3. Comm. praev. num. 5. — (3) *Reg.* VIII, 29, HARTMANN,

t. II, p. 30. — (4) Quando litterae Gregorii datae fuerunt, Iustus in Britanniam nondum advenerat. Comm. praev. num. 6.

II. DE S. IUSTO CARMEN

E codice Lambethano 159. Cf. Comm. praev. num. 7.

C

F

Sanctus Iustus quartus archiepiscopus ¹.

Nomine ² re Iustus Mellito protinus illi
succedit dignus presul honore pari.
Iste Rofensis erat presul, sed ovile tueri
assiduus pastor sparsit ubique fidem.
Nomine Romanum quemdam dedit ipse Ro-
[fensi
ecclesie, cuius dogmata sacra nitent;
nec non Paulinum commiserat Eboracensi
Edwinus rex a quoque renatus erat.
Hic nam ³ Paulinus pater ungitur a patre
[Iusto ⁴,
ecclesia Christi tempore sub Domini
anno sexcentesimo supra vicesimo quoque
[sexto

cum fuit predicta fine potita suo.
Hic rex Edwynus Westsaxonibus dominatur ⁵,
tuncque ⁶ regens coluit ydola gensque sua.
Edbaldi soror est Edwyno tunc copulata ⁷,
cum qua Paulinus transit eamque regit.
Rex est conversus fidei per sacra lavaera ⁸
per te, Pauline, presul opime Dei.
Iste pater Iustus tamen sedit tribus annis ⁹;
evectus Christo nunc micat arce poli.
Iuste, tuis meritis nostros extingue reatus
atque tuis famulis pande salutis opem.
Amen ¹⁰.

¹ Lemma in margine. — ² et add. dein del. cod. — ³ supra lin. — ⁴ sanctus Paulinus episcopus ungitur a sancto Iusto archiepiscopo in marg. — ⁵ Edwynus rex dominatur Westsaxonibus in marg. — ⁶ tunc estque cod. — ⁷ nota bene in marg.

— ⁸ rex Edwynus conversus ad fidem per Paulinum episcopum in marg. — ⁹ sanctus Iustus sedit annis tribus, sepelitur cum patribus suis in marg. — ¹⁰ finis vite sancti Iusti Cant. archiepiscopi quarti add. cod.